

VII. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

Η
Περιφερειακή
Επιστήμη.

Τι είναι;

Τι την συνέθεσε;

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι δυνατότητες της περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης είναι περιορισμένες.

Η φύση των προβλημάτων του χώρου είναι πολυδιάστατη.

Η αλληλεπίδραση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών φαινομένων δημιούργησε την ανάγκη συνεργασίας πολλών επιστημονικών κλάδων, ήτοι τη σύνθεση αυτών σε μία επιστήμη.

Αρχές δεκαετίας του '50, Νέα Επιστήμη, θεμελίωσή της από τον Isard ως Regional Science.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

➔ **Isard και Reiner:** Διεπιστημονική υπόσταση συγκεντρώνει το ενδιαφέρον, στη χωρική διάσταση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και στη σημασία της κατανόησης της κοινωνικής συμπεριφοράς.

➔ **Funcck:** Η Περιφερειακή Επιστήμη ασχολείται, με τα μέτρα της Περιφερειακής Πολιτικής, με τα μέτρα σχεδιασμού με τιμές, με αναλύσεις πολιτικών δομών, με τις διαδικασίες λήψεων αποφάσεων.

➔ **Nijkamp:** Ο χώρος και η ανάλυση των συμπεριφορών και πολιτικών μας προσανατολίζουν στην Περιφερειακή Επιστήμη. Ο ισχυρός προσανατολισμός προς τις πολυσύνθετες τεχνικές και άλλα εργαλεία έρευνας ενισχύουν και την διείσδυσή τους δυνατή στην αγορά.

➔ **Miernyk:** Η νέα επιστήμη μελετά τα κοινωνικά, τα οικονομικά, τα πολιτικά φαινόμενα που έχουν χωρική διάσταση.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η στενή σχέση της Περιφερειακής Επιστήμης και της Οικονομικής του Χώρου.

Η συμβολή των δύο επιστημών στο σχεδιασμό της πολιτικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων με χωρική διάσταση.

Η συνεργασία με τις άλλες επιστήμες όπως: με την Οικονομική Γεωγραφία με όλο το ευρύτατο πεδίο όπως η Φυσική Γεωγραφία, η Φυσική Γεωγραφία, η Ανθρωπογεωγραφία, η Πολιτική Γεωγραφία, η Οικονομική Γεωγραφία.

...συνέχεια

Ο ρόλος της Οικονομικής Γεωγραφίας είναι σημαντικός, μελετά σχέσεις κατανομών οικονομικών δραστηριοτήτων μέσα στο χώρο, μελετά μεθόδους εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, σχέσεις παραγωγής, μεταφοράς, διανομής και κατανάλωσης των αγαθών και των υπηρεσιών διαφόρων περιοχών.

«Ερευνά την κατανομή των οικονομικών φαινομένων στο χώρο και αναζητεί την άριστη οργάνωσή τους». (Κόνσολας 1974).

Η Γεωγραφία των Αστικών Κέντρων, η Γεωγραφία των Πόλεων η Αστική Γεωγραφία.

...συνέχεια

Πολιτική Επιστήμη: Μελετά σχέση χώρου με οργάνωση των ανθρωπίνων κοινωνιών σε πολιτικούς σχηματισμούς.

Κοινωνιολογία: Μελετά την αλληλεπίδραση ανθρώπου και περιβάλλοντος στα πλαίσια της εξέλιξης των πολιτισμών και των εθνικών ομάδων.

Άλλες Επιστήμες:

Κύρια Όργανα προώθησης της θεωρητικής έρευνας των προβλημάτων της Περιφερειακής Επιστήμης: I R S A , E R S A , R S I J.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Χρησιμοποιεί τις μεθόδους ανάλυσης της Οικονομικής του χώρου:

1. Στα πλαίσια της θεωρίας του τόπου εγκατάστασης, μέθοδοι έρευνας για τους τόπους χωρικής συνέργειας (Βιοτεχνικά Πάρκα, τεχνοπόλεις)
2. Οι μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης που χρησιμοποιούνται όπως, οι δείκτες και τα υποδείγματα (πολυσύνθετα κυρίως).

Τα υποδείγματα βαρύτητας, της οικονομικής βάσης, εντροπίας του προγραμματισμού, των Γεωγραφικών Συστημάτων, των υπολογιστικών μέσων.

3. Στην ανάλυση των προβλημάτων της περιφερειακής ανάπτυξης και πολιτικής.

Κυριαρχεί η σχέση αντιπαράθεσης αποτελεσματικότητας και ισότητας.

Τα υποδείγματα, της αριστοποίησης κόστους-ωφελειών.

Τα πολυεπίπεδα υποδείγματα πολιτικής.

Τα υποδείγματα πολλαπλών σκοπών.

Τα υποδείγματα των θεωριών της καινοτομίας, της διάχυσης και των χωρικών δικτύων.

ΤΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Με βάση τους 11 ορισμούς του Isard.

1. Η συνδυαστική ανάλυση των πολιτικών, των οικονομικών, των πολιτιστικών των ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη μιας περιφέρειας.
2. Η μελέτη της ανάπτυξης μιας κοινωνίας στο χρόνο και στο χώρο.
3. Η αναλυτική μελέτη της διαχρονικής ανάπτυξης συγκεκριμένων χώρων.
4. Ο προσδιορισμός βασικών αρχών της χωρικής οργάνωσης και κατευθύνουν την ισορροπία.
5. Η μελέτη της συνδυασμένης αλληλεπίδρασης των κοινωνικών πολιτικών και οικονομικών λειτουργικών μονάδων και του φυσικού περιβάλλοντος.
6. Η σύνθεση της τέχνης του σχεδιασμού και της διοίκησης με την επιστήμη των χωρικών συστημάτων.

...συνέχεια

7. Η μελέτη των χωρικών συγκρούσεων μεταξύ των λειτουργικών μονάδων και η διερεύνηση των μεθόδων ανάλυσης αυτών.
8. Η πρόταση μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος ως ζωτικού στοιχείου για την διατήρηση της ίδιας της ζωής.
9. Η μελέτη των ενεργειακών και δημογραφικών προβλημάτων καθώς και των ραγδαίων τεχνολογικών μεταβολών.
10. Η συνεχής διερεύνηση του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας και των επιπτώσεων του στις διάφορες χωρικές μονάδες.
11. Η μελέτη της χωρικής διάστασης της αντικοινωνικής συμπεριφοράς, της ανεργίας, των οικονομικών ενοποιήσεων, των διασυνοριακών σχέσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κόνσολας Ν. , «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1997.

Η ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

1. ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι μια πολυμεταβλητή. Οι κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές δημιουργούν προβλήματα με συνέπεια να επηρεάζουν άμεσα την οργάνωση του χώρου. Ο χώρος και τα μεγέθη που τον εκφράζουν ασκούν βασική επίδραση στη διαδικασία μεγιστοποίησης της κοινωνικής ευημερίας.

Τα κύρια προβλήματα του χώρου είναι τα ακόλουθα:

➔ **ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ**: Είναι η σημαντικότερη οικονομική μεταβολή της μεταπολεμικής περιόδου. Το κυριότερο στοιχείο της είναι ότι δημιουργεί συνεχώς μια αυξανόμενη αλληλεξάρτηση ανάμεσα σε όλες τις περιοχές του πλανήτη, καταρρίπτει τα σύνορα και ενοποιεί τις αγορές. Ένα ακόμα εμφανές στοιχείο είναι η διαμόρφωση 4 επιπέδων χωρικών συγκεντρώσεων που διαδραματίζουν εμφανή ρόλο στη λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος και των υποσυστημάτων που το συνθέτουν.

...συνέχεια

α)Μεγάλα Διεθνή Κέντρα (Λονδίνο, Τόκυο): διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή, έχουν γεωγραφικό συγκριτικό πλεονέκτημα και υποστηρίζονται από ισχυρά διεθνή οικονομικά συμφέροντα.

β)Διεθνή Κέντρα ευρύτερης ζώνης (Σιγκαπούρη, Φρανκφούρτη): διασυνδέουν οικονομικά το παραγωγικό και το οικιστικό πλέγμα μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής.

Τα 4 χωρικά
επίπεδα της
παγκοσμιοποίησης

γ)Περιφερειακά Κέντρα (Μιλάνο, Αθήνα): πρόκειται για κέντρα «αναδυόμενης επιρροής» και πέρα από τα εθνικά σύνορα των χωρών στις οποίες ανήκουν.

δ)Τοπικά κέντρα (Ηράκλειο, Πάτρα): εδώ εντάσσονται ορισμένα «πολικά αστικά κέντρα» διαπεριφερειακής ακτινοβολίας με τάση εξέλιξής τους σε περιφερειακά κέντρα.

...συνέχεια

 ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ «ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»: Η θεώρηση των Περιφερειών ως μονάδων γεωπολιτικών αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη τάση αμφισβήτησης του κράτους-έθνους και εμφάνισης φαινομένων διάσπασης των κρατών, στην ακραία περίπτωση, ή αύξησης της αυτονομίας των περιφερειών στην περίπτωση ομαλής ενεργοποίησης του μηχανισμού της «περιφερειακής συνείδησης». Με τη διαδικασία αυτή προωθείται η οικονομική ολοκλήρωση. Στο πλαίσιο αυτό προχωρεί αργά, αλλά σταθερά η ιδέα της «Ευρώπης των περιφερειών» και η οργάνωση των διασυνοριακών σχέσεων, που βελτιώνουν την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα.

...συνέχεια

 Η ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ: Η αστικοποίηση είναι η κυρίαρχη τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού προς κεντρικά σημεία του χώρου. Οι διαδικασίες συγκέντρωσης πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων και οι επεμβάσεις για τη συγκράτηση της χωροταξικής ισορροπίας, με την ενίσχυση των τάσεων διασποράς, δημιουργούν σημαντικά προβλήματα επιλογής του τόπου εγκατάστασης των νοικοκυριών και των παραγωγικών μονάδων και κινητικότητας των συντελεστών της παραγωγής στο χώρο.

...συνέχεια

 ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: η οικονομική ανάπτυξη που πραγματοποιείται με ρυθμό υψηλότερο από εκείνο που μπορεί να χαρακτηριστεί κοινωνικά άριστος, προκαλεί ρύπανση και καταστροφή του οικολογικού περιβάλλοντος.

...συνέχεια

➔ ΑΛΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: Η πληθυσμιακή έκρηξη στις αναπτυσσόμενες χώρες, η υπογεννητικότητα, η ηλικιακή διάρθρωση (γήρανση) του πληθυσμού, καθώς και οι ισχυρές πιέσεις στις αγορές εργασίας από την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομική ανάπτυξη των χωρών της Ασίας που αυξάνουν την ανεργία στις αναπτυγμένες χώρες αποτελούν μερικά ακόμα προβλήματα του χώρου .

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

➔ Η μελέτη του χώρου και η οργάνωσή του προϋποθέτουν την ανάλυσή του σε γεωγραφικό, οικονομικό κλπ χώρο. Ο γεωγραφικός χώρος αποτελεί τη μορφή του περιβάλλοντος στον οποίο είναι κατανεμημένοι οι φυσικοί πόροι και προσδιορίζεται από γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά. Ο οικονομικός χώρος είναι τμήμα του γεωγραφικού χώρου και μέσα σ' αυτόν ο άνθρωπος αναπτύσσει τις οικονομικές του δραστηριότητες. Στη διαδικασία επιλογής του τόπου-χώρου τα άτομα και οι επιχειρήσεις επηρεάζονται από την οικονομική υποδομή, τις εξωτερικές οικονομίες καθώς και από τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (κλίμα).

...συνέχεια

Οι διαστάσεις του οικονομικού χώρου που συνδέονται με τη διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης για την κοινωνικά επιθυμητή χωροταξική ανακατανομή των οικονομικών πόρων είναι τρεις: **επιφάνεια, απόσταση, τόπος.**

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος με τη μορφή του **εδάφους**, αποτελεί συντελεστή παραγωγής που είναι περιορισμένος. Είναι απαραίτητος για όλες τις δραστηριότητες.

Ο χώρος ως **απόσταση** επηρεάζει την επιλογή του τύπου εγκατάστασης, τις τιμές, τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό.

Ο χώρος ως **τόπος** εγκατάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων αποτελεί ενδιάμεση ή τελική εισροή και προκαλεί οικονομίες κλίμακας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ- ΠΕΡΙΦΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Οι έννοιες της οικονομικής του χώρου και της περιφερειακής οικονομικής θεωρούνται ταυτόσημες.

Η οικονομική του χώρου είναι ένα πολύπλοκο γνωστικό αντικείμενο. Με απλά λόγια ο κλάδος αυτός μελετά τις διαφοροποιήσεις και τις αλληλεξαρτήσεις των χωρικών μονάδων (Κόνσολας).

Η περιφερειακή οικονομική μελετά τις περιφέρειες με επιστημονικές μεθόδους και διαδικασίες και περιλαμβάνει τη θεωρία περιφερειακής ανάπτυξης και την περιφερειακή στρατηγική.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

➔ Οι μονάδες του χώρου διακρίνονται σε δύο επίπεδα:

- ✦ **Μικρογεωγραφικό επίπεδο**: περιλαμβάνει τους τόπους εγκατάστασης των δραστηριοτήτων (τοπικό επίπεδο).
- ✦ **Μακρογεωγραφικό επίπεδο**: διακρίνεται σε εθνικό και διεθνές. Το εθνικό περιλαμβάνει το χώρο ενός κράτους και το διεθνές το χώρο δύο ή περισσότερων κρατών.

Η μελέτη των σχέσεων που δημιουργούνται στο χώρο εξετάζονται σε δύο επίπεδα: **ενδοπεριφερειακό** και **διαπεριφερειακό**.

ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ (1)

😊 Ο καθορισμός και η ερμηνεία του τύπου εγκατάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων (κλάδοι παραγωγής, αγορά, συντελεστές παραγωγής, οικονομίες κλίμακας).

😊 Ο προσδιορισμός των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών και η ερμηνεία διαφορών που εμφανίζονται από μια περιφέρεια σε άλλη, καθώς και οι διαπεριφερειακές ανταλλαγές.

😊 Ο υπολογισμός του κόστους μεταφορών και επικοινωνιών και οι επιπτώσεις του στη διάρθρωση των δραστηριοτήτων στο χώρο.

😊 Οι κυκλικές διακυμάνσεις, επίπεδο απασχόλησης, εισοδήματος, μεταναστευτική κίνηση, ανεργία, υποαπασχόληση.

ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ (2)

😊 Η οριοθέτηση και το μέγεθος των περιφερειών, καθώς και ο οικονομικός προγραμματισμός της χώρας.

😊 Η έρευνα των παραγόντων που επηρεάζουν τους ρυθμούς ανάπτυξης των περιφερειών και των αιτιών του περιφερειακού προβλήματος.

😊 Η προστασία του περιβάλλοντος, η οργάνωση του χώρου με τρόπο που να ελαχιστοποιεί τη ρύπανση αλλά και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων στην παραγωγή.

😊 Η εξέλιξη, το μέγεθος, οι λειτουργίες και η κατανομή των αστικών κέντρων επηρεάζουν τον τόπο εγκατάστασης και αλλάζουν το πολιτιστικό επίπεδο με την ευρύτερη έννοια του όρου.

ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

- **Μικροοικονομική του χώρου** ⇒ ασχολείται με τον τόπο εγκατάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- **Μακροοικονομική του χώρου ή Περιφερειακή Οικονομική** ⇒ ασχολείται με την οικονομική συμπεριφορά και την κατανομή των δραστηριοτήτων σε κάθε περιφέρεια.
- **Οικονομική των Αστικών Κέντρων ή Οικονομική των πόλεων** ⇒ ασχολείται με την ίδρυση, ανάπτυξη, λειτουργία και διάρθρωση των αστικών κέντρων.
- **Οικονομική του Περιβάλλοντος** ⇒ ασχολείται με την άριστη κατανομή των φυσικών πόρων προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη.
- **Οικονομική των Μεταφορών** ⇒ μελετά τον τομέα των μεταφορών δίνοντας έμφαση στα δίκτυα μεταφορών.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

➔ Η Περιφερειακή Επιστήμη είναι σύνθεση πολλών άλλων επιστημών όπως η Κοινωνιολογία, η Πολιτική Επιστήμη, η Οικονομική Γεωγραφία κλπ. Μελετά συστηματικά τα κοινωνικά προβλήματα με περιφερειακές ή χωρικές διαστάσεις, εφαρμόζοντας διάφορους συνδυασμούς αναλυτικών και εμπειρικών μεθόδων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

 Η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική περιλαμβάνει τα μέτρα που εφαρμόζει το κράτος προκειμένου να προωθείται η ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών και να ελαχιστοποιούνται οι περιφερειακές ανισότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κόνσολας Ν. , «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1997.